

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Gatans globala parlament

De är flera än någonsin. Trettio år efter demonstrationerna i DDR och Berlinmurens fall präglas nyhetsbilden igen av massiva folkliga protester – nu främst på andra, och rekordmånga, håll i världen. 2019 blev ett av de 'galna' åren, när 'folket' ovanligt högljutt och mer eller mindre samtidigt gjorde sig påmint på gatorna i Latinamerika, Mellanöstern, Afrika, Indien, Hong Kong, Karibien, Indonesien, Frankrike, Katalonien ...

Liksom under tidigare turbulenta epoker med internationell resonans – bland andra 1789, 1848, 1917, 1968, 1989 och "arabvårens" 2011 – fick gatans parlament modell 2019 regeringar på fall. De flesta sitter ändå kvar. Brutalt våld var i många fall deras reaktion när 'alla' gick ut på gatan: tiotals demonstranter har hittills dödats i Haiti, Bolivia och Chile, hundratals i Irak och Iran.

Det kan jämföras med att Berlinmuren, DDR och, inom ett par år, hela Sovjetimperiet imploderade jämförelsevis odramatiskt om man ser till proportionerna (våld förekom i bland annat Baltikum, Rumänien, Moskva). En av kedjereaktionerna, uppstyckningen av Jugoslavien, blev däremot den blodigaste konflikten i Europa efter 1945: inbördeskrig, etnisk 'rensning', inslag av folkmord – sin tids Syrien-katastrof.

Nu liksom 1989 handlar kraven från gatan ofta om demokrati, även om den utlösande gnistan i flera fall (Frankrike, Chile, Ecuador, Iran) har varit

ekonomisk, till exempel en prishöjning. Samtidigt är bilden mycket brokig, varje land har förstås sina egna förutsättningar och sina egna konflikter. Idag är det bara i Hong Kong som protesterna riktar sig mot ett så kallat kommunistparti.

'Nya' teman för samtidiga massdemonstrationer i många länder är kampen mot klimatkrisen (Fredagar för framtiden) och #metoo-inspirerade manifestationer mot sexualiserat våld och trakasserier mot kvinnor.

Våld också från demonstranternas sida är ett problem för alla framgångsrika massrörelser. Marginalgrupper som gillar att slåss, krossa fönster och plundra butiker hakar gärna på tillfället. I bland annat Libanon och Italien ser vi å andra sidan just nu proteströrelser som aktivt strävar till att snarare karnevalisera än konfrontera. Gatans parlament kan också påverka genom glädje och humor, det visar bland andra "sardinrörelsen" mot Matteo Salvini.

Även om trettioårsminnet av Berlinmurens fall firades enligt en förväntad koreografi (den fria världens seger över ondskan och socialismen, etcetera), blev hyllningarna i år rätt dämpade eftersom det var så uppenbart att fortsättningen inte blivit riktigt det historiens slut och den seger för "liberalismen" som då utropades. Med en på många sätt klimatförändrad politisk karta, dominerad av högerpopulism, krigs- och kris-migration, skatteparadis och Greta Thunberg, klingar det lite ihåligt att se

marknadens osynliga hand som lösningen på alla problem. I *Financial Times* kritiseras den ohämnade kapitalismen till och med av kapitalisterna.

Facit för den tyska återföreningen är så tillvida symboliskt: samtidigt med befrielse och *Wiedervereinigung* blev den ett flagrant exempel på hur hänsynslöst nyliberal kapitalism skapar problem också för sig själv. Det 'kreativa' förstörandet av östtyska resurser, också väl fungerande sådana, blev enormt under denna tvetydiga annektering – många talar om *der zweite Anschluss* – eftersom det låg i de västtyska industriernas intresse att göra sig av med sina östliga konkurrenter. Resultatet var, enligt ekonomen Christa Luft, "den största fredstida förstörelsen av produktivt kapital som någonsin skett"¹ och rättsprocesser pågår fortfarande kring korruptionen inom det organ, Treuhand, som skapades för att blixtnabbt privatisera ex-DDR.

Som en biprodukt av sitt fula spel skapade nyliberalismen här grunden för den högerpopulism som idag har sina starkaste fästen just i den östra riksdelen. Att 'folket' där ibland demonstrerar under nynazistiska paroller är en påminnelse om att gatans parlament naturligtvis inte alltid automatiskt är progressivt och demokratiskt – det kan också fatta beslut om pogromer mot flyktingförläggningar.

Gemensamt för de flesta av dagens proteströrelser är platt organisation, smarttelefoner och ganska löst formulerade krav, typ "regeringen måste

1 "No other country in Central or Eastern Europe suffered more economically by leaving the Soviet Union's orbit." Rachel Knaebel & Pierre Rimbart, "[The economic Anschluss of the GDR](#)", *Le Monde diplomatique* (English), november 2019.

**KOM IHÅG ALLA HÄRLIGA OCH
LÄSKUNNIGA MÄNSKOR DU KÄNNER
MED EN**

GÅVOPRENUMERATION

PÅ NYA ARGUS

ETT TRYCKT VAL – 60€/ÅR

GARANTIFÖRENINGENS MEDLEMMAR 45€

avgå". Frånvaron av tydliga ledare gör det svårare för makten att utöva sin repression kostnadseffektivt, att så att säga hugga av de huvuden som sticker upp. Att stänga av hela internet drabbar i längden regimen själv. Samtidigt är den rhizomatiskt (mycel-aktigt) nätverkande, ledarlösa motståndsrörelsen sårbar om och när man uppnår steg två – om regeringen verkligen faller.

I brist på civilsamhälle, karismatiska ledare och en djup medborgarorganisation – just dem har makten ju gjort allt för att rensa ut – tas maktvakuumet dessvärre ofta över av mera välorganiserade, mera hierarkiska krafter; i till exempel Egypten 2012 av Muslimska brödrskapet, bara för att följande år störtas av armén.

Den verkligt bakåtsträvande borde alltså logiskt sett välkomna alla revolter, eftersom det omedelbara resultatet så ofta är att någon ännu mera autokratisk grupp kommer till makten. Reaktionärer borde enligt detta resonemang välkomna demokrater som sina trojanska hästar och nyttiga idioter.

Den klassiska konservativa reflexen är tvärtom att fördöma alla revolutioner eftersom de – säger man – bara leder till ännu värre förtryck. Så enkelt är det som känt inte, demokratin i till exempel Frankrike, USA och idag Tunisien bygger lika mycket på (på sikt) framgångsrika revolutioner som på försiktig "social ingenjörskonst".

Gatans globala parlament är inget riktigt parlament, snarare en brokig samling öppna, oföfentliga lobbygrupper. Gatans parlament är inte heller globalt i den meningen att det skulle utgöra en internationell organisation. Snarare handlar det om ett globalt svärmbeteende. 2019 svärmade det på ovanligt många håll, protester i ett land inspirerade motsvarande rörelser i andra, till exempel symboler från den chilenska aktionen mot våld mot kvinnor har nyligen tagits upp också i Paris.

Att 'folket' gör sig synligt på gatan är i bästa fall en varning till de verkliga makthavarna: det finns gränser för massans tålmod. Ibland, som i Chile, växer en protest mot en fyraprocentig höjning av metrobiljettens pris till en, i alla bemärkelser, kritisk massa.

16.12.2019